Jaarplan Gebiedsbureau Weert, Nederweert, Leudal 2020.

Inleiding

De gemeenten Weert, Nederweert en Leudal werken al sinds 2004 samen in het Gebiedsbureau Weert, Nederweert, Leudal. Hieraan ligt een bestuursovereenkomst ten grondslag.
Sinds 2010 wordt er per 3 jaar een ambitienota en werkplan opgesteld. De ambitienota 2017-2019 loopt dit jaar af.

Het Gebiedsbureau is de broedplaats voor nieuwe ontwikkelingen en initiatieven voor het buitengebied. De afgelopen 15 jaar heeft het Gebiedsbureau zich ontwikkeld naar een klein flexibel team dat permanent zoekt om kansrijke mogelijkheden voor de regio Midden-Limburg te realiseren. Het is een aanjager voor nieuwe regionale initiatieven die samen met gemeenten en stakeholders in het buitengebied worden uitgewerkt. Daarnaast wordt steeds meer een beroep gedaan om op te treden als (onafhankelijk) procesbegeleider.

Voor de drie gemeenten heeft het gebiedsbureau meerwaarde op het gebied van netwerken, verbinden, kennis delen, initiëren en organiseren. De gemeenten willen de samenwerking daarom graag voort zetten. Als gevolg van externe ontwikkelingen kan de positie en de aansturing van het gebiedsbureau in de loop van 2020 wijzigen. Om die reden kiezen de gemeenten er voor de samenwerking voor 1 jaar te verlengen. De basis voor deze samenwerking is te werken vanuit thema’s uit het regionaal programma landbouw en natuur.

Meerwaarde regionale samenwerking in het Gebiedsbureau Weert, Nederweert, Leudal.

Door de werkwijze van het Gebiedsbureau springt deze regio er positief uit. Gebiedsbureau treedt niet op de voorgrond maar zorgt op de achtergrond voor ondersteuning, brengt partijen bij elkaar en vult kennisleemtes bij de eigen maar ook bij andere organisaties op.
Op deze manier kan het netwerk en een platform voor alle stakeholders in het buitengebied op een constructieve manier bijdragen aan het verbeteren van bijvoorbeeld landbouwdoelstellingen door het agenderen van knelpunten in regelgeving. Dit laat zien dat het netwerk meer kan doen dan enkel het bieden van een platform voor uitwisseling van ervaring en informatie.

Meer specifiek wordt door de gemeenten het gebiedsbureau op de volgende punten als meerwaarde ervaren:

1. Netwerken/verbinden.
   Het gebiedsbureau heeft een groot netwerk in Limburg en Noord-Brabant. Hierdoor is het in staat snel te schakelen, mensen en partijen met elkaar in contact te brengen en ‘het verhaal van de regio’ verder naar buiten te brengen.

2. Kennis delen.
   Het gebiedsbureau heeft grote gebiedskennis, weet wat er speelt en heeft inzicht in de agrarische sector op zowel economisch, maatschappelijk, bedrijfsmatig als sociaal gebied. Daarnaast kan het gebiedsbureau, door te werken vanuit drie gemeentehuizen, kennis tussen de drie gemeenten delen.
   Het gebiedsbureau is inmiddels een begrip in heel Noord- en Midden-Limburg waardoor steeds meer partijen een beroep op hun doen.

3. Initiëren en organiseren
   Door hun stevige positie in de regio ziet het gebiedsbureau kansen en weet deze ook te benutten. Hierdoor heeft het gebiedsbureau afgelopen jaren diverse uitvoeringsprojecten geïnitieerd en georganiseerd.
   Recente voorbeelden: PIO Weerterland, project Noordervaart en loket stoppende boer.

4. Gesprekspartner namens de regio voor diverse partijen. Hierdoor kan de regio makkelijk aanhaken bij grotere netwerken en processen zoals Brigthland Campus, novi-gebied Zuid Oost Brabant.

5. Loketfunctie: voor het verkrijgen van budgetten voor het buitengebied van onder andere provincie of het Rijk, is samenwerking tussen gemeenten en externe partners noodzakelijk. Het Gebiedsbureau is het loket om dit te verkrijgen.

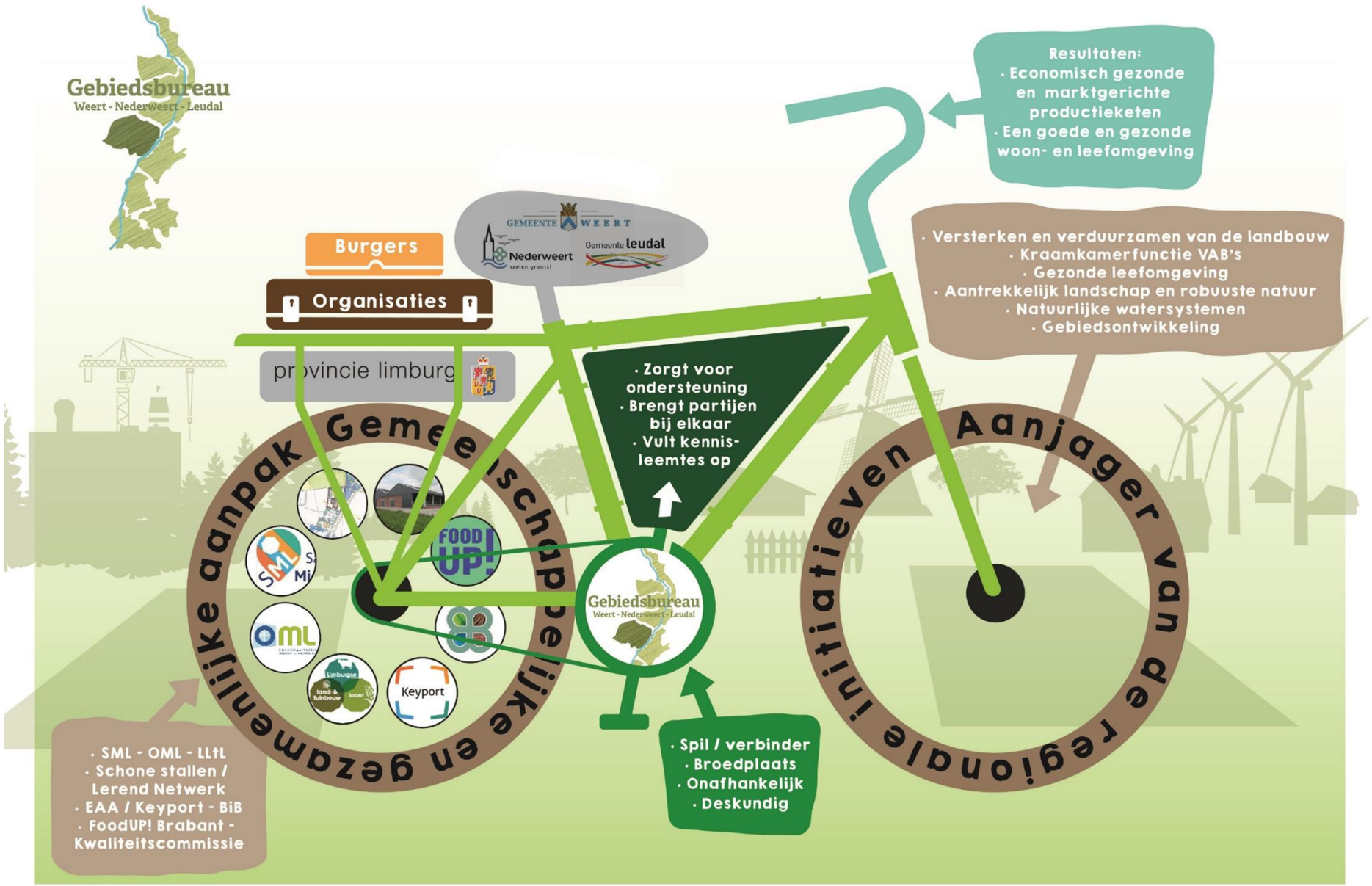
Gebiedsbureau
Weert - Nederweert - Leudal
Resultaten:
· Economisch gezonde en marktgerichte productieketen
· Een goede en gezonde woon- en leefomgeving
Burgers
Organisaties
provincie limburg
GEMEENTE WEERT
Nederweert
Gemeente leudal
· Versterken en verduurzamen van de landbouw
· Kraamkamerfunctie VAB's
· Gezonde leefomgeving
· Aantrekkelijk landschap en robuuste natuur
· Natuurlijke watersystemen
· Gebiedsontwikkeling
· Zorgt voor ondersteuning
· Brengt partijen bij elkaar
· Vult kennis-leemtes op
Gemeenschappelijke en gezamenlijke aanpak
FOOD UP!
OML
Keyport
Gebiedsbureau
Weert - Nederweert - Leudal
Aanjager van de regionale initiatieven
· SML - OML - LLtL
· Schone stallen / Lerend Netwerk
· EAA / Keyport - BiB
· FoodUP! Brabant - Kwaliteitscommissie
· Spil / verbinder
· Broedplaats
· Onafhankelijk
· Deskundig

Regionaal programma landbouw en natuur als basis voor de samenwerking.

De portefeuillehouders van het werkveld Landbouw en Natuur (SML) hebben in december 2016 ingestemd met het regionaal programma landbouw en natuur. Dit regionaal programma heeft geen formele status maar wordt door het werkveld gebruikt als leidraad voor projecten. Het regionaal programma is tot stand gekomen via een intensief proces in de regio onder leiding van het gebiedsbureau.

Het regionaal programma bestaat uit 3 onderdelen:

- Thematische agenda: thema's waarop regionale samenwerking meerwaarde heeft:
    - Verbindend landschap
    - Gezonde leefomgeving
    - Duurzaam ondernemen op duurzame locatie
- Uitvoeringsagenda: projecten die passen binnen de 3 thema's. De uitvoeringsagenda is in december 2016 opgesteld. De projecten zijn grotendeels in uitvoering. De uitvoeringsagenda is toe aan actualisatie.
- Regionaal platform: mede ingegeven door de wens van de stakeholders is voorgesteld een regionaal platform te realiseren met de volgende functies:
    - Realisatie van de doorlopende thematische agenda en het uitvoeringsprogramma van het Regionaal Programma LeN, door expertise en capaciteit aan te bieden, projecten te initiëren en door het proces te bewaken.
    - Ondersteunen van kansrijke (bovenlokale) projecten.
    - Dwarsverbanden leggen met andere projecten en ontwikkelingen uit andere werkvelden en verbinden van partijen in de regio.

Het platform is gerealiseerd in PIO Weerterland met de gemeenten Weert en Nederweert en een aantal stakeholders.

Alhoewel het regionaal programma bijna 3 jaar oud is, is de beschrijving van de thema's en het regionaal platform nog steeds actueel. In het regionaal programma zijn ook 4 andere thema's beschreven die door bestuurders destijds als 'niet prioritair' zijn aangemerkt: natuurparels, mobiliteit en infrastructuur, water en kringlopen. Een aantal van deze thema's hebben nu meer prioriteit door actuele ontwikkelingen op het gebied van klimaat en energietransitie.

Het regionaal programma biedt een goede basis om ook in de toekomst samen te blijven werken op het gebied van landbouw en natuur.

Externe ontwikkelingen.

Er zijn een aantal externe ontwikkelingen die in 2020 van invloed kunnen zijn op de positie en aansturing van het gebiedsbureau:

- Evaluatie Samenwerking Midden-Limburg: in Midden-Limburg is het functioneren van de netwerksamenwerking binnen SML geëvalueerd. In de evaluatie zijn een aantal aanbevelingen gedaan:
    - Focus aanbrengen in de thema's waarop we samen werken.
    - Het realiseren van een robuuster regiobureau die de verbinding tussen alle processen in de regio legt.

  SML onderzoekt op welke manier deze aanbevelingen opgevolgd kunnen worden. Een mogelijkheid is het samenvoegen van de gebiedsbureau's met het regiobureau. In de loop van 2020 wordt een besluit hierover verwacht.

- Doorontwikkeling werkgroep schone stallen naar overleg transitie landbouw. Provincie Limburg voert de regie over werkgroep Schone Stallen. Dit is een samenwerkingsverband tussen de zes Peelgemeenten (Weert, Nederweert, Leudal, Horst aan de Maas, Peel en Maas en Venray), provincie Limburg, LLTB en Milieufederatie Limburg. Het bestuurlijk overleg Schone Stallen heeft de wens uitgesproken om de werkgroep schone stallen te verbreden naar een werkgroep transitie platteland. We onderzoeken in de regio op welke manier deze werkgroep vorm kan krijgen en welke rol het gebiedsbureau hier in kan nemen.

We gebruiken het jaar 2020 om met het Gebiedsbureau afspraken te maken over hun rol in relatie tot deze externe ontwikkelingen.

Wat gaan we in 2020 doen

Zoals aangegeven zijn de thema's uit het regionaal programma landbouw en natuur de basis voor dit jaarplan. Het gaat om de thema's:

- Verbindend landschap.
- Gezonde leefomgeving.
- Duurzaam ondernemen op duurzame locaties.

Met het regionaal programma landbouw en natuur als basis, wordt per thema het volgende beschreven:

- Wat speelt er?
- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we hiervoor in 2020 samen doen met het Gebiedsbureau Weert, Nederweert, Leudal?

Verbindend landschap

Wat speelt er?

Het landschap is de spiegel van ons handelen. Het geeft de veranderingen en ontwikkelingen van ons handelen weer. Hierdoor vormt het landschap de verbindende factor tussen wonen, werken, natuur en beleven.

Het Midden-Limburgse landschap is hooggewaardeerd en aantrekkelijk. Anderzijds verandert het landschap en verliest het aan kwaliteit.

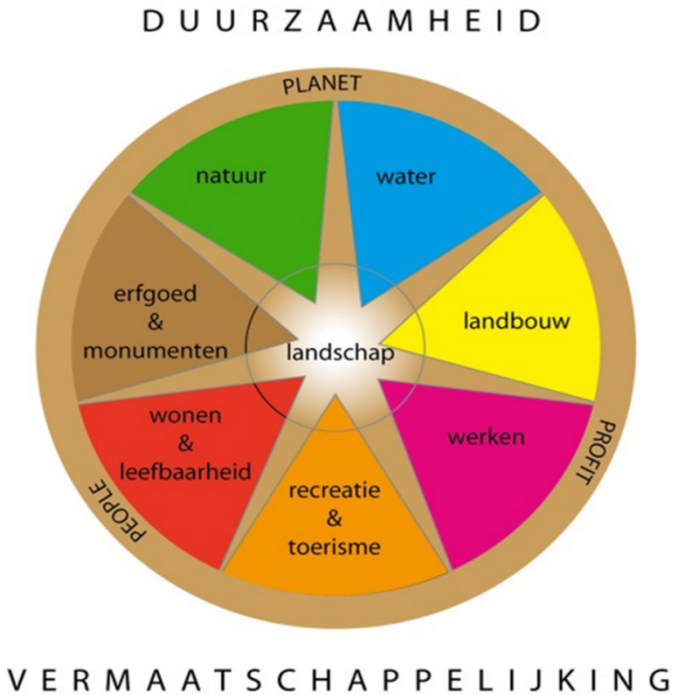

De waarde van het landschap kan weergegeven worden in:

- de toekomstwaarde: de mogelijkheden om nieuwe ontwikkelingen te absorberen;
- de gebruikswaarde: de (multi-)functionaliteit van het landschap voor de diverse gebruikers;
- de belevingswaarde: de attractiviteit voor inwoners en toeristen / recreanten.

De ontwikkelingen in het landschap van Midden-Limburg vertonen veranderingen op alle genoemde waardes:

- Ontwikkeling van de agrarische sector waaronder vrijkomende agrarische bebouwing en de intensivering en verduurzaming van teelten. Denk aan teeltondersteunende voorzieningen, teelt uit de grond, agglomeratielandbouw en schaalvergroting.
- Snelle opmars van duurzaam energiebeleid. Veel van deze vormen van groene energie (zonnepanelenvelden, windmolens, e.a.) hebben ook gevolgen voor het landschap.
- Fundamentele aanpassing van het watersysteem benodigd door klimaatverandering. Dit zal grote consequenties hebben voor het landschap.
- Toenemende behoefte aan landschapsbeleving vanuit de grotere steden. Er ontstaat een grotere behoefte om te recreëren en te wonen.
- Verminderde bijdrage van rijk en provincie aan landschapsbeheerders. Daardoor is er minder aandacht voor het beheer van het landschap.
- Ontwikkeling van de nationale parken (Meinweg en Groote Peel). De parken worden gezien als groene dragers van een veel groter gebied. Meer aandacht wordt gevraagd voor belevingseconomie bij/rondom de nationale parken. Dit biedt kansen voor genoemde parken én voor de grensoverschrijdende natuurgebieden Kempen-Broek en Maas-Swalm-Nette.

<u>Wat willen we bereiken?</u>

Gemeenschappelijke ambitie is het behouden, verbeteren en ontwikkelen van de waarde van het Midden-Limburgse landschap. Het gaat dan om toekomstwaarde, gebruikswaarde en belevingswaarde.

<u>Wat gaan we daarvoor doen?</u>

In 2020 werken we op het gebied van landschap met name samen in bestaande structuren PIO Weerterland en de kwaliteitscommissie. De rol van het gebiedsbureau is hierbij projectleiding (PIO Weerterland) en secretariaat (PIO Weerterland en Kwaliteitscommissie).
Het gaat concreet om de continuering van:

- Platteland in ontwikkeling
    - Uitvoeringsprogramma PIO
    - Natuurinclusieve landbouw
    - Noordervaart
    - Werkgroep grond
- Ondersteuning kwaliteitscommissie
- Voorzitter klankbordgroep Wijnaerden
- Inbrengen kennis in proeftuin zonnevelden Nederweert.

Daarnaast vervult het gebiedsbureau voor dit thema de rol van verbinder met partijen die bezig zijn met het landschap.

Gezonde leefomgeving

Wat speelt er?
Een gezonde leefomgeving in het buitengebied staat onder druk. Dit komt door verschillende ontwikkelingen zoals toename van verkeer, agrarische en andere ontwikkelingen. In het agrarisch buitengebied speelt vooral de uitstoot van emissies (geur, fijnstof en ammoniak) van agrarische bedrijven. Dit kan gevolgen hebben voor de gezondheid van mensen. Dit werd bevestigd in een in juli 2016 uitgebracht rapport van het RIVM / IRAS over de relatie tussen gezondheid en intensieve veehouderij. Uit dit rapport blijkt dat het wonen in een gebied met veel veehouderijen een gezondheidsrisico met zich mee kan brengen. Dit speelt vooral in de Midden-Limburgse gemeenten Weert, Nederweert, Leudal en in de Noord-Limburgse gemeenten Peel en Maas, Venray en Horst aan de Maas (de zes Peelgemeenten).

Een gezonde leefomgeving houdt ook in dat er ruimte is voor sport, uitloop van de stad naar het platteland en beleving van het platteland. Een gezonde leefomgeving betekent verder dat er gezond voedsel aangeboden wordt en dat de producent (de agrariër) de gelegenheid krijgt dat te produceren.
Bij de ontwikkeling van toekomstbestendige veehouderij in genoemde gemeenten dient er daarom nadrukkelijk aandacht besteed te worden aan de gezondheid van de omgeving. Dat betekent overigens niet dat andere aspecten van een gezonde leefomgeving zoals sport, beweging en gezonde voeding, minder belangrijk zijn. Deze aspecten krijgen via een ander spoor aandacht binnen de gemeenten.

Genoemde zes Peelgemeenten zijn onder regie van de provincie Limburg gestart met de werkgroep Schone Stallen. Hierbij zijn aangesloten de LLTB en de Milieufederatie Limburg. De werkgroep Schone Stallen richt zich in beginsel op technische innovaties ter vermindering van overlast naar de omgeving. Op termijn kunnen ook andere aspecten, zoals de dialoog met de omgeving, een plaats krijgen.

Wat willen we bereiken?

- Een gezonde leefomgeving voor mens en dier.
- In 2025 is ieder agrarisch bedrijf een lust voor de omgeving.

Wat gaan we in 2020 doen?

Een gezonde leefomgeving omvat vele aspecten. In de samenwerking met het gebiedsbureau ligt de focus op gezondheid in relatie tot de veehouderij.
In 2020 continueren we bestaande trajecten waarin het gebiedsbureau als verbinder, kennis delen en projectleider fungeert.
Het gaat concreet om de continuering van:

- Buitengebied in Beweging Leudal (zie bijlage 1).
- Landbouwvisie Weert: meedenken en kennis delen.
- Gebiedsontwerp Nederweert systeeminnovatie pluimveehouderij (onderzoek Wageningen University Research). Door regionaal samen te werken is er onderzoeksgeld beschikbaar om te zoeken naar verbetering van systemen voor de pluimveehouderij en de dialoog met de omgeving. Het gebiedsbureau verbindt partijen in de regio met elkaar.

- Projectleiding loket ‘Samen aan de keukentafel’. In 2020 wordt deze werkwijze geëvalueerd. Er komt in 2020 een vervolg op dit traject waarbij ook andere bedrijfstakken aan kunnen sluiten.
- Ondersteuning aan de totstandkoming van de omgevingsvisie Buitengebied Nederweert.

Duurzaam ondernemen op duurzame locaties

Wat speelt er?

Binnen de SML-regio neemt het aantal bedrijven in de agrarische sector sterk af. Slechts 25% van de bedrijven kan een volwaardig gezinsinkomen realiseren. Naar verwachting zal 2/3 van het aantal primaire (lees: agrarische) productiebedrijven in de komende 20 jaren stoppen. Dit heeft mogelijk consequenties voor het productievolume en voor aanverwante activiteiten.

Ontwikkeling Productieproeftuin
Zonder vernieuwende ingrepen, zal een groot gedeelte van de huidige ondernemers in deze sector verdwijnen. Om dit te voorkomen heeft de regio de handen ineen geslagen. Op haar initiatief is een economisch actieprogramma van start gegaan met als doel de agribusiness in Midden-Limburg tot 'Productieproeftuin' van Nederland te maken.

Op dit moment zijn er 15.500 banen in de agribusiness van Midden-Limburg. Dat is 15% van de beroepsbevolking, goed voor 20% van de regionale economie (BRP). Ter illustratie: van elke verdiende euro, komt 20 cent uit de agribusiness. Gestreefd wordt naar behoud van dit economisch aandeel. Daar is echter product- en verwerkingsvernieuwing voor nodig. Midden-Limburg heeft de kennis voor vernieuwing in huis. Maatschappelijke vraagstukken op het gebied van duurzaamheid, voeding en gezondheid resulteren in producten, diensten en concepten met toegevoegde waarde voor mens, plant, dier en haar omgeving. Dit is de basis voor de Productieproeftuin waar ketenpartners en toeleveranciers (internationaal vermarktbare) innovaties tot stand brengen.

Buitengebied verandert: leegstand van gebouwen neemt toe
Een platteland van en voor agrariërs is niet meer vanzelfsprekend. Uit onderzoek blijkt dat veel boerderijen en stallen in Nederland hun agrarische functie hebben verloren. Dit proces zal de komende jaren doorgaan.

In figuur 1 is de geprognotiseerde ontwikkeling van de agrarische bedrijvigheid in Midden-Limburg weergegeven. Daarbij is niet alleen naar de opvolgingssituatie maar ook naar het economisch perspectief van de bedrijven.
De vrijkomende agrarische bebouwing behoudt (gedeeltelijk) een agrarische functie, krijgt een andere (economische) functie of blijft leeg liggen. Dergelijke situaties kunnen sociale armoede, verloedering van het landschap en criminaliteit in de hand werken.

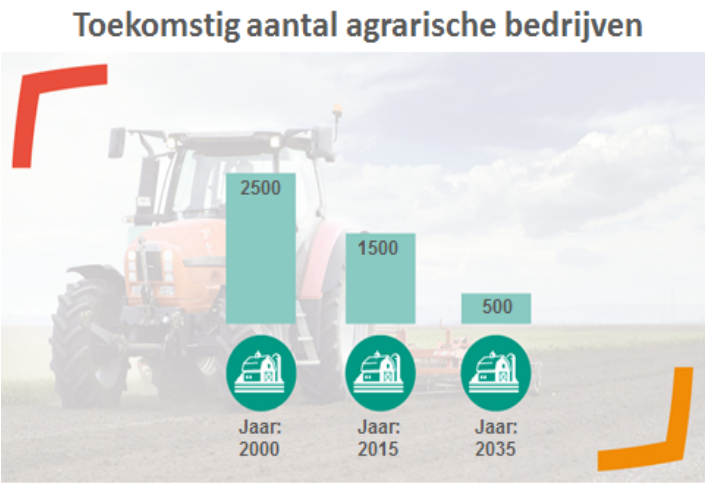

Figuur 1. Verwachte ontwikkeling van agrarische bedrijven in Midden-Limburg.

Schaalvergroting en innovatie voor agrarische bedrijven die doorgaan
Bedrijven die doorgaan kiezen in het kader van duurzame productie, voor schaalvergroting en/of voor innovatie. In figuur 2 staat welke keuzes verwacht worden de komende jaren voor de 1500 bedrijven genoteerd in de regio Midden-Limburg in 2015.

Figuur 2. Verwachte keuzes voor de 1500 agrarische bedrijven in Midden-Limburg.

Wat willen we bereiken?

- Ruimte bieden aan een agrarische sector die duurzaam produceert in dialoog met de omgeving.
- Een verantwoorde afbouw van de bedrijven die stoppen.

Wat gaan we in 2020 doen?

Naast lopende trajecten ligt de focus in 2020 op de transitie van de landbouw. Hierbij zien we als regio kansen in samenwerking op economisch gebied. Door de aanhaking van het Gebiedsbureau bij Keyport 2020 leggen we de verbinding tussen de economische potentie van de regio, het onderzoek naar oplossingen voor duurzame veehouderij en een verbetering van de leefomgeving.
Concreet werken we samen aan:

- Transitie landbouw: de veranderingen in de landbouw, zoals hierboven beschreven, leiden tot een transitie van het platteland. Deze transitie omvat meer dan alleen een verandering van de landbouw. In de samenwerking leggen we de focus op de landbouw omdat dit onderwerp aansluit bij de urgentie in het gebied en de huidige samenwerking. In dit thema werken we graag samen met de Peelgemeenten in Noord-Limburg in de werkgroep schone stallen of de opvolger daarvan. Het gaat hierbij onder meer over:
    - Zoeken naar oplossingen voor vrijkomende agrarische bebouwing. Dit kan onder meer door het uitrollen van de gebiedsaanpak Leudal, delen van kennis en samen oppakken van projecten.
    - Samen met provincie Limburg zoeken naar oplossingen voor de te hoge stikstofdepositie op natuurgebieden. (uitvoering rapport Remkes).
    - Zoeken naar experimenteerruimte en gezamenlijke proeftuinen.
- Egg Valley: De intentie is om in de regio Weert, Nederweert en Leudal de “Eierketen” vitaal te houden en de werkgelegenheid voor de regio te behouden. Het Gebiedsbureau verbindt betrokken partijen in de regio.
- Stimuleren van innovatie door het verbeteren van de verbinding tussen de Brigthlandcampus, gemeenten en deelnemende bedrijven. Ook via Keyport 2020 heeft het Gebiedsbureau een verbindende rol tussen economie (agrarische sector) en overheid. De uitvoeringsprojecten in het Economische Agrarische Actieprogramma en Green Future bieden voor de bedrijfscontactfunctionarissen van de gemeenten een kans om samen met ondernemers naar experimenteerruimte te zoeken. De combinatie van onderzoek en innovatieve bedrijven levert kennis op die de bedrijfscontactfunctionarissen kunnen inzetten voor de bedrijven in de regio.
- Uitvoering Green Future Keyport: het vergroten van de economische kansen voor de Keyportregio door gezamenlijk een stevige positie in te nemen op het gebied van circulaire en biobased activiteiten.
- Deelname aan Economic Board Leudal: de ontwikkelingen in de agrarische sector (als stuwende sector voor de economie in Leudal, maar dit geldt ook voor de gemeenten Nederweert en Weert) inzetten voor en koppelen aan concrete projecten / business cases die bijdragen aan de groei van de economie. Het Gebiedsbureau brengt kennis, ervaring en netwerk in in het platform van het Economic Board.

Bijlage 1.

Taken gebiedsbureau binnen het programma Buitengebied in Beweging in 2020

- Verbinding regio, provincie, rijk (extern netwerk)
  Beleidsmedewerkers gemeente in netwerk betrekken
- Bijhouden landelijk en provinciaal beleid, signaleren ontwikkelingen die belangrijk zijn voor Bib en hierover adviseren aan het kernteam. Concrete advisering, wat kan / moet dit betekenen voor gemeentelijke / regionale aanpak?
- Presentaties verzorgen voor in- en externe partijen
- Inbrengen kennis en ervaring proces op programma niveau
- Inhoudelijke projectondersteuning.
  - Denk aan; factsheet opstellen nav landelijke trends / (samenvattingen relevante onderzoeken),
  - Events / bijeenkomsten organiseren waarbij verbinding extern netwerk centraal staat (bv bezoek campus, deelname LEF, masterclasses met Rabobank).
  - Subsidiemogelijkheden in beeld brengen

Bijlage: Overige processen in de regio.

Europa

- Food 2030

Rijk

- Hoofdlijnenakkoord warme sanering varkenshouderij
- Waardevol verbonden (ministerie LNV)
- Novi –gebied Zuid Oost Brabant
- Schone Lucht Akkoord
- Programma Vitale varkenshouderij

Provincie

- Uitvoeringsagenda vitale veehouderij voor een gezonde en duurzame leefomgeving. Uitvoering door werkgroep Schone Stallen.

Regionaal

- Samen aan de keukentafel.
- IBP Vitaal Platteland
- Economisch Actieprogramma Agribussiness (EAA)
- PIO Weerterland
- Gebiedsontwerp vitale landbouw en gezonde leefomgeving Midden-Limburg
- Bidbook Groote Peel
- FoodNL
- Green Future